Փունջը ՇԱԲԱԹ օրերը կը հրատարակուի. — Տարեկան բաժանորդագինն է երկու եւ կէս արծաթ Մեճիտ կանխիկ վճարելի, թէ՛ մայրաքաղաքիս եւ իւր արուարձանաց եւ թէ՛ գաւառաց համար. — Վեց եւ երեք ամսոց համար ալ բաժանորդ կընդունուի. — Հասը 40 փարայ է, եւ կը գտնուի մասնաւորապէս Պանչէ-Պաբուչճեան եւ գրավաճառ Մկրտիչ եւ Նշան աղայից խանութները:—Ծանուցմանց տողը 3 ղրշ. է մէկ անգամի համար. Աւելի աժան կ'ըլլայ աւելի անգամներու համար.

ՀԱՍՑԷ

Ատ. Տնօրէն—Տէր Հ. Ս. ԱԼԱՃԱՃԵԱՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ

Պալըգ—Բազար Նաֆիյէ խան վերի յարկ թիւ 16

ՓՈՒՆՋ

درعليه‌ده بالق بازارنده نافعه خاننده اوست قاتده
٦١ نومرولی اوطه‌ده {پونچ} غزته‌سی صاحب امتیازی
حمبارسوم آلاجاجیان

ADRESSE
H. S. ALADJADJIAN
Directeur du Journal Armenien
POUNTCH
16 Nafié-Han Balouk-Pazar 16
CONSTANTINOPLE

Թիւ 2694 ՇԱԲԱԹ 1863—1866—1900 ՅՈՒՆԻՍ 3

ԿՐԹԱՐԱՆՆԵՐ

Կրթարան կասուի այն տեղը, ուր մարդս կարող է հետզհետէ բարոյապէս, մտաւորապէս և մարմնապէս կրթուիլ եւ ձգտիլ՝ կատարելութեան հասնելու համար։

Բարոյապէս կատարեալ է այն մարդը, որն կարող է յարգել, սիրել եւ պաշտել բոլոր սրտով, բոլոր հոգւով և ճշմարիտ գործերով Երկնաւոր մեր Հայրը՝ մի կողմէն, և սիրել ու յարգել բոլոր սրտով ու հոգւով ամէն մարդ առանց խտրութեան ազգութեան ու կրօնի, ինչպէս կը սիրենք ու կը յարգենք մեր անձը ու, եթէ հնարաւոր է, աւելի քան մեր անձը։

Բարոյական այս կատարելութեան ամէն ոք կարող է հասնիլ. լինի նա գրագէտ կամ անուս, գիտուն կամ տգէտ, այր կամ կին, դա միեւնոյնն է։

Մտաւորապէս կատարեալ է այն մարդը, որն կարող է իւր բոլոր կեանքի մէջ յառաջադիմել գտնուած գիւտերի, եղած գիտութիւնների մէջ՝ մի կողմէ, եւ գտնել նոր գիւտեր՝ ներկայ որ եւ է գիտութիւն աւելի կատարելագործելու համար՝ միւս կողմէ։

Մտաւորական այս կատարելութեան նմանապէս ամէն ոք կարող է հասնիլ, եթէ մէկը կամենայ իւր բոլոր կեանքի մէջ բոլոր սրտով ու հոգւով նուիրուիլ գիտութիւնների լուրջ ուսումնասիրութեան։

Մարմնապէս կատարեալ է այն մարդը, որն կարող է իւր մարմնոյ զարգացումը այն կէտի հասցնել, որ մարմինը կարող լինի՝ առանց որ եւ է հիւանդութեան ենթարկուելու՝ յաղթահարել ամենայն տեսակ մանրակազմերի, եւ հետզհետէ լինել աւելի ու աւելի երկարակեաց։

Մարմնական այս կատարելութեան ամէն ոք կարող է հասնիլ, եթէ կամենայ իւր բոլոր կեանքի մէջ մարմնոյ բոլոր բնական-օրինաւոր պահանջները ճշդութեամբ կատարել...։

Որովհետեւ մարդկային ազգի բարոյական, մտաւորական եւ մարմնական գործառնութիւնների, արած գործերի, եղելութիւնների թէ՛ թիւը և թէ՛ տեսակները անսահման են, ուստի մարդկային ազգի բարոյական, մտաւորական և մարմնական զարգացումն ալ անսահման, անվերջ է. եւ ամենայն սերունդ իւր յառաջադիմական լուման ձգել է, կը ձգէ եւ պիտի ձգէ մարդկային բարոյական, մտաւորական եւ մարմնական անսահման մեծութիւններ ունեցող գանձանակների մէջ։

Իւրաքանչիւր մարդկային սերունդ բարոյական, մտաւորական, և մարմնական գիւտեր անելով՝ կը յառաջադիմէ ըստ կարողութեան եւ հետզհետէ կը պատրաստէ նոր սերունդ. Նոր սերունդը՝ հետզհետէ մտնելով իւր յառաջադիմական դերի մէջ, կը սկսէ նոր գիւտեր անել. իսկ հին սերունդը՝ մտնելով մարմնական զառամութեան՝ կը հեռանայ թէ՛ գործելու ասպարէզէ և թէ՛ այս աշխարհէս...։ Այսպէս, անդադար մարդկային հին սերունդները՝ տեղի տալով նոր սերունդներին՝ կը հեռանան աշխարհէս եւ կը թողուն նոր սերունդներին՝ իրենց եւ նախորդների գտած գիւտերը. Նոր սերունդն ալ իւր նոր գիւտերը անելէ ու զառամութեան մտնելէ վերջը, կը թողու ամէն եղածը յետագայ աւելի նոր սերունդին՝ շարունակելով այսպէս թէ՛ սերունդների և թէ՛ գիւտերի նորութիւնը յաւիտեան։ Ուրեմն, բարոյական, մտաւորական եւ մարմնական յառաջադիմութեանց դադարումն չկայ.... Եւ այս յաւիտենական յառաջադիմութիւնները մենք՝ մարդիկս կանենք զանազան անուններ կրող կրթարանների մէջ, զորս կարելի է բաժանել վեց տեսակի.

Ա. Բնութիւն
Բ. Գերդաստան
Գ. Ուսումնարան
Դ. Եկեղեցի
Ե. Թատրոն
Զ. Շուկայ

Այս վեց տեսակ կրթարանների վրայ հետզհետէ ես խօսելու եմ ըստ կարողութեանս՝ աշխատելով տարրականացնել ամենայն միտք՝ հայ-հողագործին, արհեստաւորին, մշակին եւ վաճառականին դիւրամատչելի անելու համար։

Սկսինք խօսիլ նախ առաջին կրթարանի մասին։

ԲՆՈՒԹԻՒՆ

Բնութիւն ասելով՝ պէտք է հասկանալ երկրագունդը, այսինքն երկիրը իւր մթնոլորտով, կենդանիներով, բոյսերով, հանքերով, ծովերով եւ գետերով. Երկինքն ալ իւր արեւով, լուսինով եւ բոլոր մեծ ու փոքր աստղերով։

Մարդս եթէ ծնած օրէն ունի առողջ դրութեամբ հինգ զգայարանքներ, այսինքն տեսանելիք, լսելիք, հոտոտելիք, շօշափելիք եւ ճաշակելիք, այն ժամանակ նա կանոնաւոր կերպով կը զարգանայ բարոյապէս, մտաւորապէս և մարմնապէս, եթէ արտաքին հանգամանքները, պայմանները յաջող են։

Երեխան ինը ամիս արգանդաբնակ լինելով՝ ամբողջովին կը սնուի իւր մօր մարմնով ու հոգւով։ Իննամսեայ արգանդաբնակութենէ յետոյ՝ նոյն երեխան գրեթէ ինը ամիս ալ կը սնուի դարձեալ իւր մօր մարմնով—կաթով, ու շրջապատողների հոգւով, որովհետեւ երեխայի հետ հոգեկան յարաբերութիւն ունեցող միայն մայրը չէ, այլ ամենայն ոք, որն երեխային՝ ո՛ր եւ է նպատակով՝ գրկելու առիթ կ'ունենայ գէթ մի անգամ։

Երեխան իւր հինգ զգայարանքների միջոցաւ հետզհետէ բարոյապէս, մտաւորապէս եւ մարմնապէս աւելի ու աւելի կը զարգանայ եւ կը սկսէ վարել ինքնուրոյն կեանք ու սնուիլ ոչ իւր մօր մարմնով, այլ բանջարեղէն եւ մսեղէն կերակուրներով, որոց յառաջ բերողը բնութիւնն է, երկիրն է՝ երկնքի հետ միասին։

Ինքնուրոյն կեանքով և առողջ զգայարանքներով մարդը եթէ պատահմամբ իւր բնակութեան տեղը ընտրեց ծովեզերեայ երկիր, ինչպիսին ընտրած են անգղիացիք, ճարոնացիք եւ ամերիկացիք, նա ծովի եւ ցամաքի բնազդմամբ, ներարկող ազդեցութեամբ կը սկսէ իւր բարոյական, մտաւորական եւ մարմնական զօրութիւնները գործ դնել, եւ՝ գործ դնելով՝ նոցա հետզհետէ զարգացնել աւելի, քան թէ՛ այն մարդը, որին վիճակուած կը լինի բնակուիլ ծովահեռու կամ ծովազուրկ երկրի մէջ։ Այս հիման վրայ Եւրոպայի մէջ անգղիացիք՝ իբրեւ կղզիաբնակ ժողովրդներ՝ բարոյապէս, մտաւորապէս եւ մարմնապէս ամենազարգացած ժողովրդներ կը համարուին, իսկ ճարոնացիք՝ Ասիայի մէջ։

Ենթադրենք՝ թէ ինքնուրոյն կեանք վարող եւ առողջ զգայարանքներով մարդուն կը վիճակուի իւր բնակութիւնը հաստատել լեռնոտ ու անտառոտ երկրի մէջ, ինչպիսի բնակութեան տեղեր ունին Եւրոպայի մէջ Զուիցերիացիք, Ափրիկէի մէջ Պօէրները ու Հապէշները եւայլն։ Այսպիսի մարդը իւր բոլոր կեանքի մէջ ստիպուած լինելով անթիւ անգամ զառիվերեր բարձրանալու եւ զառիվայրեր իջնելու, նորա մարմինը շատ կը զարգանայ ու կը կոփուանայ. իսկ մարդը կը դառնայ քաջասիրտ։ Լեռնաբնակ մարդու համար սովորական է վտանգաւոր տեղերէ իջնել, բարձրանալ, կռուիլ զանազան գիշատող ու մարդապատառ գազանների հետ, եւ միշտ յաղթել նոցա։

Եթէ ինքնուրոյն կեանք վարող և առողջ հինգ զգայարանքներով մարդաբնակութեան տեղը դաշտային երկիր է՝ հեռու ծովերէ, այն ժամանակ նա կը սկսէ նուիրուիլ, պարապիլ առանց արգելքների, խոչընդոտների երկրագործութիւնով եւ անասնապահութիւնով։ Այսպիսի մարդիկ՝ աւելի խաղաղ կեանք վարելով՝ բնութեամբ ալ աւելի խաղաղասէր կը լինին։ Այս տեսակ են ռուս, չինացի եւ ուրիշ դաշտային երկիրների մէջ բնակող ժողովուրդները։

Կան երկիրներ, որոց հողը կարօտ է մշտական մշակութեան. այդ տեսակ հողերի վրայ բնակող մարդը՝ իւր ամենօրեայ ապրուստը հայթայթելու, ձեռք բերելու համար՝ պէտք է՝ անդադար հողը մշակէ իւր մարմնոյ եւ մտքի զօրութեանց օգնութիւնով։ Այս տեսակ կեանք վարողը անշուշտ կը լինի աշխատասէր։ Որովհետեւ բարեխառն գօտիի տակ բնակող ժողովուրդները ստիպուած են իրենց հողերը անդադար մշակելու, ուստի նոքա առհասարակ աշխատասէր են։ Զուիցերիան՝ լինելով քարոտ ու լեռնոտ երկիր՝ Եւրոպայի մէջ կը համարուի գրեթէ ամենաանբեր երկիր. բայց երբ մարդս այդ երկրի մէջ կը ճանապարհորդէ, կը տեսնէ, նա բարեբեր երկրի կերպարանք ունի։ Եւ, յիրաւի, նա բարեբեր երկրների կարգն է անցած, շնորհիւ զուիցերիացւոց աշխատասիրութեան, որոյ նմանը դժուա՛ր թէ մի ուրիշ ժողովուրդ ունենայ։

Մինչդեռ զուիցերիացին իւր ժայռոտ հայրենիքի մէջ աշխատասիրութեան համաշխարհային հռչակ կը վայելէ, տաք գօտիի ամենաբարեբեր երկիրների ժողովուրդները՝ ծուլութեամբ լեցուած՝ գաղափար անգամ չունին զուիցերական աշխատութիւնների վրայ. երբ հողը այնքան բերրի է, որ կարող է առանց սաստան մշակութեան բերել ամէն ինչ եւ առատօրէն լիացնել զմարդ, այն ժամանակ հողատիրոջ միտքը երբ եւ իցէ կընկնի՞ աշխատել եւ պարապել հողի մշակութեան բազմատեսակ ձեւերի հետ.... Եւ կարծեմ այսպիսի հողատէրը ո՛չ թէ միայն տրուած առատ բերքը ժողովելու կը ծուլանայ, այլ եւ ուտելու...։

Եթէ մարդս տաք եւ անբեր երկրի զաւակ է, նա՝ տաքութենէ թուլանալով՝ չէ կարող աշխատել այնքան, որ կարող լինի անբեր հողը մշակելով բերրի դարձնել։

Մինչդեռ տաք երկրի զաւակը տաքութեան պատճառով լքեալ և թուլացած է, բարեխառն գօտիի անբեր հողի բնակիչը՝ անդադար աշխատելով՝ ժայռոտ, քարոտ եւ աւազոտ երկիրները Զուիցերիաներ կը դարձնէ...։

Եթէ մի մարդու վիճակուած է զաւակ լինել մի այնպիսի հայրենիքի, որի պայծառ օրերը՝ յընթացս տարուայ՝ շատ քիչ են, այլ գրեթէ միշտ մռայլապատ է, այնպիսի մարդու ծիծաղադիմութիւնն ալ սակաւ լինելով՝ տրամադրութիւնն ալ մեծ մասամբ տխուր ու լուրջ կը լինի...։ Յիշենք Անգղիոյ մշտական մառախուղները և անգղիացւոց ծիծաղասէր չլինելը։

Մինչդեռ անգղիացին իւր մշտական լրջմտութեամբ ծովերի թագաւորութիւնն է ձեռք բերած, իտալացին եւ սպանիացին՝ իւրեանց հայրենիքների կապոյտ ու պայծառ երկնքով բանաստեղծների եւ նկարիչների ծնկավա՛ր լինելու պատիւը վաղուց կը վայելեն ու կը վայելեն...։

Երբ մի մարդ պատահմամբ զաւակ կը դառնայ ձորերի ու նեղ կիրճերի, նա մեծ մասամբ ենթարկւող կը լինի զանազան մարմնական հիւանդութիւնների. այսպիսիների մէջ սակաւ չեն բթամիտներ և շնորհազուրկներ։ Այսպէս ինձ պատահած է մի քանի անգամ այցելել 1873—1876 Զուիցերիոյ կրճաբնակ եւ ձորաբնակ գիւղացւոց, որոց մէջ բկացաւը, կարճահասակութիւնը եւ բթամտութիւնը դարերէ ի վեր ընդհանրացած էր՝ իբրեւ հետեւանք ձորերի ու կիրճերի վատ օդափոխութեան եւ դանդաղ օդամաքրութեան։

Մինչդեռ ձորերի ու կիրճերի բնակիչք զուրկ են կանոնաւոր օդափոխութենէ եւ կը տառապին զանազան հիւանդութիւններով, դաշտաբնակ ու լեռնաբնակ ժողովուրդները՝ շնորհիւ դիւրափոխուող ու դիւրամաքրուող օդի՝ կը վայելեն անհամեմատ աւելի բարոյական, մտաւորական եւ մարմնական զարգացած ու առողջ կեանք։

Վերեւը բոլոր ասածներէ անկասկած պէտք է հետեւցնել, որ մարդուս բարոյական, մտաւորական եւ մարմնական զօրութիւնների վրայ՝ առանց մարդոց կամքի ո՛ր եւ է մասնակցութեան՝ բնութիւնը, այսինքն երկիրը իւր մթնոլորտով և երկինքը իւր արեւով, լուսինով եւ աստղերով, անդադար կազդէ զարգացնելով կամ թուլացնելով։

Այսպէս Անգղիացւոց Ազգը՝ Եւրոպայի մէջ, իսկ ճարոնացւոցը՝ Ասիայի մէջ առաջնակարգ ազգեր են դարձած շնորհիւ իրենց կղզիաբնակ լինելոյ։

Անգղիոյ ծովային թագաւորութիւնը սկսուած է ձկնորսութենէ, որի համար պատրաստուած նաւակները հետզհետէ կատարելագործուելով դարձած են առագաստաւոր նաւեր, շոգենաւեր, զրահաւոր նաւեր եւ այժմեայ այն ահռելի պատերազմական նաւատորմիղը, որմէ գրեթէ աշխարհ կը դողայ։ Ուրեմն, եթէ նոյն երկրի մէջ ի սկզբանէ հետէ բնակուած լինէին ռուսները, կամ ուրիշ ազգ մը՝ միեւնոյն չափով սոքա եւս անգղիացւոց պէս կը զարգանային բարոյապէս, մտաւորապէս եւ մարմնապէս, ու կունենային իրենց իշխանութեան տակ բոլոր ծովային ճանապարհները։

Նմանապէս, Զուիցերիացւոց աշխատասիրութեան համբաւը ո՞ր ազգը չէր ունենար, եթէ Զուիցերիայի տէր լինէր։

Ո՞ր ժողովուրդը քաջարիութեան մէջ Զուիցերիացւոց, Չէրքէզի, Պօէրի չափ հռչակ չէր հաներ մինչեւ ցայժմ, եթէ նա բնակուած լինէր յիշեալ ժողովրդների հայրենիքներէ մէկի մէջ. ժողովրդներ քաջարի անողները Ալպեան, Կովկասեան եւ Թրանսվալեան լեռնաշղթաններն են....

Ես մինչեւ ցայժմ կը խօսէի առողջ զգայարանքներով մարդու վրայ. եւ ինչպէս տեսանք՝ որ այդպիսի մարդը բնականապէս կը զարգանայ, կը կրթուի բնութեան ներգործութեամբ, առանց մարդկային կամքի ո՛ր եւ է մասնակցութեան, երբ կրթարան-բնութիւնը կը գտնուի յաջող պայմանների մէջ:

Իսկ կրթարան-բնութեան յաջող պայմանները սոքա են.

Ա. Երկրի ծովեզերեայ լինելը
Բ. Երկրի դաշտային լինելը
Գ. Երկրի լեռնոտ լինելը
Դ. Երկրի ջրառատ լինելը

Ե. Երկրի մաքրօղեայ լինելը։

Այժմ խօսինք եւ այն մարդու վրայ, որի հինգ զգայարանքներից մին ի ծննդենէ բոլորովին ոչնչացած է։ Ենթադրենք՝ օրինակի համար՝ որ մի մարդ կոյր կը ծնի եւ ցմահ կոյր կը մնայ։ Ո՞վ չի հասկանար, որ այսպիսի մարդը՝ միեւնոյն պայմանների մէջ դրուած լինելով՝ չի կարող բարոյապէս, մտաւորապէս եւ մարմնապէս այնքան զարգանալ, որքան կարող է զարգանալ բոլորովին առողջ զգայարանքներով մարդը՝ կոյրը զրկուած լինելով արեւի լուսէ, նա զրկուած է եւ իսկական առարկաները տեսնելէ։ Իսկական առարկաները մենք տեսնելով չէ՞, որ մեր մէջ իսկոյն կը սկսին զանազան մտքերի կուտակումներ, դատողութիւններ, համեմատութիւններ, ուսումնասիրութիւններ եւ՝ ի վերջոյ՝ փորձնական գործառնութիւններ, որոց շնորհիւ կ՚իմանանք մեր տեսած առարկաների բարդ կամ պարզ լինելը եւ օգտակարութիւնը կամ վնասակարութիւնը։ Այսպէս միշտ զբաղւող ուղեղը կարո՞ղ է չզարգանալ։ Մինչդեռ նոյն օգտակար զբաղմունքներէ զրկուած կոյր մարդու ուղեղը հետեւաբար պէտք է հետզհետէ բթանայ եւ թոյլ չտայ առողջի պէս՝ բարոյապէս, մտաւորապէս զարգանալու եւ մարմնով կորովանալու։

Աչք ունեցող մարդը՝ կարողանալով տեսնել բարոյագէտ մարդկանց գործած բարի գործերը, շուտով կարող է նոյնը սովորել եւ անել. մինչդեռ կոյրը՝ միայն լսելով մի բան պէտք է սովորի, ու յետոյ գործէ։ Թէեւ նա իւր միւս զգայարանքներով ալ կարող է սովորել եւ կը սովորի շատ բան, սակայն լսողութեան զգայարանքով նա շատ աւելի ու հեշտութեամբ կարող է զարգացնել իւր բարոյական, մտաւորական եւ մարմնական ընդունակութիւնները, քան թէ միւս զգայարանքներով։ Իսկ եթէ մենք մեզ երեւակայենք մի մարդ ի ծննդենէ կոյր, խուլ, այն ժամանակ այդպիսի անձի բարոյական, մտաւորական եւ մարմնական զարգացումն ալ աւելի դանդաղ ու թերի կերպով կը լինի, քան թէ միայն կուրինը։

Այսպիսով հասկանալի կը դառնայ, որ եթէ մի մարդ դժբախտութիւն ունի ծնուելու բոլոր հինգ զգայարանքներէ ալ զրկուած, այնպիսին ո՛չ մի կերպ չի կարող զարգանալ՝ ո՛չ բարոյապէս, ո՛չ մտաւորապէս. իսկ մարմնապէս-շատ թերի կերպով։ Այս տեսակ դժբախտ մարդկանց համար բնութիւն-կրթարանի ամենայաջող հանգամանքները ու պայմանները ո՛չ մի ազդեցութիւն չունին եւ չեն կարող ունենալ, քանի որ մարդկային մարմինը ու հոգին կը զարգանան այդ հինգ զգայարանքների միջոցաւ միայն, հաղորդելով մեր ուղեղին՝ որոյ մէջն է կեդրոնացած մեր հոգւոյ զօրութիւնը՝ զանազան տեսակ մտապատկերներ՝ արտաքին աշխարհի մասին։

Այս մտապատկերների կամ մտքերի ճոխութենէ, բազմատեսակ ու օգտակար լինելէ կախեալ է մարդոյ բարոյական եւ մտաւորական յաջող զարգացումը, եթէ հոգւոյ բնակարանը— ուղեղը առողջ դրութեան մէջ է։

Ուրեմն, բնութիւն — կրթարանի բարերար ազդեցութիւնը ընդհանրապէս շատ մեծ կը լինի, եթէ մի ժողովուրդ՝ կանոնաւոր կենցաղավարութեան շնորհիւ՝ ունի ի ծնէ առողջ հինգ զգայարանքներ և բնակարան հոգւոյ, այն է գլխի ուղեղ։

Որպէս զի բնութիւն — կրթարանի մեծ նշանակութեան մասին աւելի համոզուինք, յիշենք այստեղ մարդկային ազգի պատմութեան մի քանի անհերքելի փաստերը եւս, որոնք հին դարերի սեպհականութիւն են։

Հին Փիւնիկեցիք, որոց այժմ միայն անունն է մնացած, մի ժամանակ ո՞ր կրթարանի շնորհիւ հռչակուեցան գիտութիւնների, նաւագնացութեան և վաճառականութեան մէջ։ Ո՞չ ապաքէն նոցա հայրենիքի—Փիւնիկէի—ծովեզերեայ եւ լեռնոտ լինելէ։

Հռովմայեցւոց և Բարթակենացւոց գիտութիւնների և արհեստների մէջ յառաջադէմ լինելը որքա՛ն մանրամասնաբար նկարագրուած է ազգերի հին պատմութեան մէջ։ Եւ ուրիշ կերպ չէր կարող լինել, քանի որ յիշեալ ազգերի, որոց այժմ նմանապէս միայն անուններն են մնացած, հայրենիքները ծովեզերեայ եւ հրաշալի երկիրներ են։ Մտաբերենք այժմեայ Իտալիան և Թունիսը։

Միեւնոյն բնութիւն-կրթարանը չէ՞ր, որ Յունաստանը եւ Եգիպտոսը յընթացս դարերի կրթեցին եւ պատրաստեցին Յունաց եւ Եգիպտացւոց ազգերը, որոնք իրենց բարոյական, մտաւորական եւ մարմնական կրթութեամբ Քրիստոսէ շատ յառաջ ալ մեծ համբաւ հանած էին, եւ կը համարուին ուսուցիչք եւրոպական ազգերի։

Եգիպտոսը՝ իւր Միջերկրական եւ կարմիր ծովերով եւ պարբերաբար ողողող Նեղոս գետով՝ ճշմարիտ բնութիւն-կրթարան դարձած չէ՞ իւր ամէն ժամանակւոյ բնակիչների համար։

Այս ամենէ վերջը պէ՞տք է գաղղիացւոց, անգղիացւոց եւ զուիցերիացւոց պարծենալ՝ ասելով՝ «Մենք առաջի ազգերն ենք աշխարհիս մէջ բարոյական, մտաւորական և մարմնական զարգացման կողմանէ»։

Ես կարծեմ շատ աւելի ճիշդ կը լինէր, եթէ նոքա ասէին՝ «Մեր հայրենիքների—բնութիւն— կրթարանների, շնորհիւ առաջնակարգ կրթուած ազգեր կը համարուինք»։

Ուրեմն, անկասկած լինինք բնութիւն-կրթարանի գոյութեան և նորա ունեցող մեծ ազդեցութեան մասին՝ ազգերի բարոյական, մտաւորական եւ մարմնական զարգացման վրայ՝ մերթ յառաջադիմաբար եւ մերթ յետադիմաբար։

Սրապիոն քահանայ Սամուէլեան
ՄԵԼԻՏՈՊՈԼ (Ռուսիա)

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՓՈՒՆՋԻ

ԿԻՐԻՆ. 11 Մայիս 1900։ — Ազգ. Որբանոց։ — Քաղաքիս ազգային որբանոցն՝ ինչպէս քանիցս գրուած է պատ. Թերթիդ մէջ, բացուելով ներկայէս գրեթէ տարի մը առաջ (1899 Ապրիլ 1ին), կիւրինցիներուս մեծ ուրախութիւն պատճառած է, վասն զի անդ տեղաւորուեցան քաղաքիս մէջ գտնուող բազմաթիւ հայ որբերէն ամենայետին թշուառութեան ու խեղճութեան մատնուած մանչերն՝ որք աստանդական կը թափառէին փողոցներու մէջ ի մեծ ցաւ ամէն զգայուն սրտերու։ Որբանոցը բացուելէն յետոյ՝ սկսաւ հետզհետէ կանոնաւորիլ. ի սկզբան մասնաւոր դասատու չունենալով՝ որբերը կը յաճախէին քաղաքիս մայր վարժարանը. սակայն հինգ ամիս վերջը Հոգաբարձութիւնը նկատելով՝ որ այս դրութեամբ ակնկալեալ յոյսն ձեռք չի բերուիր, որոշեց մասնաւոր դասատուով կառավարել ու կրթել որբուկներն. ուստի Սեպտ. 1էն սկսեալ պաշտօնի կոչեց Համբարձում էֆ. Տէմիրճեան, բնիկ կիւրինցի պարկեշտ եւ հեզահամբոյր երիտասարդն. սակայն, ըստ որում պարագայից բերմամբ որբերուն թիւն 40ի բարձրացաւ եւ մասմ'ալ թոշակաւորներ ընդունուեցան որբանոցին մէջ, Հոգաբարձութիւնն անհրաժեշտ համարեց օգնական դասատու մ'ալ ի պաշտօն կոչել, որով Դեկտ. 1էն սկսեալ որբանոցն վերջնականապէս կանոնաւոր վիճակի մը ենթարկուելով՝ դասաւանդութիւնք սկսան կանոնաւոր ընթացքով մը, ըստ կարելւոյն համաձայն Պատրիարքարանէ յղուած կրթական Ծրագրի եւ Որբանոցաց յատուկ հրահանգաց։ Անցեալ Մարտ ամսոյ 25 և 26 օրերն ալ, որբանոցին բացման տարեդարձին առթիւ որոշուած էր հոգաբարձութենէ հրապարակային քննութիւն մը կատարել, որ տեղի ունեցաւ քաղաքիս մայր վարժարանի մէջ ի ներկայութեան խուռն բազմութեան։ Աշակերտք իւրեանց համարձակ եւ պատշաճ պատասխաններով գոհ թողուցին հանդիսականներն, եւ վկայութեամբ պատ. քննիչ էֆէնտիներու՝ տեսնուեցաւ որ քիչ ժամանակի մէջ յուսացուածէն աւելի յառաջդիմութիւն ըրեր էին իրենց դասերուն մէջ։ Արդ ի՛նք յարատեւ եւ կանոնաւոր աշխատութեան։ Քննութեան ենթարկեալ նիւթերն էին հայերէն գրաբար եւ աշխարհիկ, կրօն, թուաբանութիւն, պատմութիւն, աշխարհագրութիւն, թուրքերէն եւ ֆրանսերէն։ Ցաւարտ քննութեան՝ որբերէն մին տեսութիւն մ'ըրաւ իրենց անցեալ եւ ներկայ կացութեան վրայ, եւ այժմեան բարեբաղդութիւննին վերագրելով իրենց անզուգական բարերար Վսեմ. Գրիգոր Ջանչեանցի վեհ հոգւոյն և Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր հայրական խնամոցն ու հոգածութեան, ի դիմաց իւր ընկերաց երախտապարտութիւն յայտնեց եւ սրտաբուղխ մաղթանքներ բարձրացուց, ինչպէս եւ սրտագին անկեղծ շնորհակալիք՝ որբանոցին պատ. Հոգաբարձութեան և որբանոցէն մէյմէկ սան որդեգրող կիւրինցի տարբանակ ազնիւ Տեարց՝ կայծակ Արապեանի, Յակոբ Մարանեանի, Թադէոս եւ Մհտ. Գէորգ Արապեան եղբարց և Միսաք Մըըրեանի. նաեւ այն ամէն ազնիւ հայրենակիցներու, որք հաճած էին որբանոցի ընթացքին մէջ քաջալերել զիրենք թէ՛ նիւթապէս եւ թէ՛ բարոյապէս։ Ապա քաղաքիս փոխ-առաջնորդ և Որբանոցի Հոգաբարձութեան նախագահ Արժ. Տ. Ցեսու Հայրն, իւր սովորական պերճախօսութեամբ խնդակցութիւն յայտնեց աշակերտաց յառաջդիմութեան համար, եւ որբերուն ուղղելով խօսքը՝ զգացուց թէ իրենք այլ եւս որբ չէին համարուեր, քանի որ ազնուաշուք Ջանչեանցի և Բարձրաշնորհ Ս. Պատրիարք Հօր նման բարերարներու մասնաւոր հոգածութեանն արժանացած էին, եւ խրախուսեց որ աշխատասիրութիւնը կրկնապատկելով լիուլի պսակեն բարերարաց փափաքներն ու ակնկալութիւններն։ Ի վերջոյ սրտագին բարեմաղթութիւններ ըրաւ մեր սիրելի Վեհապետին արեւշատութեան եւ Թանկագին կենաց համար, և Պաշտպանիչով փակեց հանդէսն։ Մեք եւս իբրեւ ազգային անհատ կուզամք հրապարակաւ մեր սրտագին շնորհակալութիւնն յայտնել այն ամէն ազնուահոգի բարերար տեարց՝ որք բարեհաճած են իրենց նպաստներով հոգալ, խնամել եւ պատսպարել մեր որբուկներն. եւ հրաւէր կը կարդամք բոլոր կարող հայրենակիցներու, որ բարեհաճին յիշել իւրեանց ծննդավայր Կիւրինը, եւ իրենց լուման չխնայեն յօգուտ որբին, այրւոյն և թշուառ աղքատին։ Աստ արժան կը համարինք յիշել որ որբանոցի սանուց առողջ ու կայտառ դէմքն ապացոյց մ'էր թէ Հոգաբարձութիւնն ամէն կարեւոր միջոց տնօրինած է կանոնաւոր սնունդ տալու, և ուսուցիչք ալ հոգ տարած են ողջապահիկ օրէնքներու տակ աշխատցընելու տղաքն ու երբեմն ալ մարմնամարզ ընել տալու, որոյ օրինակը նոյն իսկ տեսնուեցաւ քննութեան պահուն երգուած մանկավարժական երգերու միջոցին կատարուած շարժումներէն։ Զմոռնանք ասել նաեւ որ թէպէտ Նախորդ տարւոյ ընթացքին մէջ որբանոցը արհեստի մասին կարգադրութիւն մը ըրած չէր, սակայն ներկայ Բ. շրջանէն սկսեալ, որոշուած է այս կարեւոր ճիւղն եւս մոցնել յօգուտ պատսպարելոց, համաձայն հրամանի Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր, եւ կօշկակարութեան իսկ ձեռնարկուած է։

Ա. Մ. Գ. ԳԱՐԱՆԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Էջմիածնի Ս. Հայրապետը՝ ականակուռ Լանջախաչ շնորհեր է՝ Պուլղարիոյ այցելու Հովիւ Պաղճեան Գեր. Տ. Բարթուղիմէոս Ծ. վարդապետի։ Արժանի էր հայրապետական այս շնորհաց, որովհետեւ խոհականութեամբ եւ գործունէութեամբ կը վարէ ի՛նչ պաշտօն որ իրեն յանձնուի, առանց կլիմայ, թոշակի քանակութիւն, եւ այլն, պայմանելու, չհետեւելով եկեղեցականաց ոմանց, կամ ճիշդ է ըսել՝ բազմաց։

— Պատրիարքարանի կողմանէ՝ փաստաբան Մէհմէտ Աթաուլլահ էֆէնտիի միջոցաւ՝ հանգուցեալ Տ. Աշըգեան Սրբազանի քոյր տիկնոջ դէմ բացուած կտակային դատը դեռ կը շարունակուի, եւ տիկնոջ փաստաբանն ալ՝ Նաւասարդեան Սեպուհ էֆէնտի է։ Միւս կողմանէ՝ տիկինն ալ Պատրիարքարանի դէմ դատ բացած է եւ Պատրիարքարանի սնտուկէն կը պահանջէ 250 Լ. —հանգուցեալ Սրբազանին 5 ամսականները—եւ 80 ոսկի՝ իւր (տիկնոջ) ժառանգութեան բաժինը, Արմաշի վանքին յանձնուած՝ իբրեւ աւանդ։ — Արդեօք ներելի՞ է դիտել թէ՝ պէտք չէր որ Պատրիարքարանը կառավարութեան դատարաններու ծանօթ կտակային խնդրով զբաղեցունել սկսէր, եւ տիկնոջ ալ՝ այդպիսի պահանջներ յարուցանելու տեղի տար։ Զեմք յիշեր թէ՝ Պատրիարքարանը ուրիշ անգամ ո՛ր եւ է կտակային խնդրոյ համար կառավարական դատարան զբաղեցունել պատշաճ համարած ըլլայ։

— Պատրիարքարանի նպաստից Սնտուկէն 50 ոսկի կը ղրկուի Մուշ՝ տեղւոյն որբանոցին մէջ ոստայնանկութեան արհեստարան մը բանալու համար։

— Պրուսայի առաջնորդ Գեր. Տ. Յովհաննէս Սրբազան, եւ Պիթլիսի առաջնորդ Գեր. Տ. Եղիշէ վարդապետ՝ Պատրիարքարանէ թոյլտուութիւն կ'ուզեն, մայրաքաղաքս գալ դարմանուելու համար։

— Ս. Էջմիածնի մէջ, Ապրիլի 4ին, Ս. Հայրապետին ծննդեան 80դ եւ գրական կենաց 50դ տարեդարձներուն առթիւ հանդէս կատարուեր է ատենախօսութիւններով, երգերով ու մաղթանքներով, եւ որովհետեւ Նորին Ս. Օծութիւնը բացակայ էր, շնորհաւորութեան հեռագիր ուղղուեր է։

—Ցայտնի է թէ՝ կայսերական հրամանաւ, եռամեայ պայմանաժամով յետաձգուած էր՝ Անատոլուի քանի մը նահանգաց վնասեալ Հայոց զինուորական տրոց գանձումն։ Արդ՝ այդ պայմանաժամը լրացած ըլլալով, ըստ առաջարկութեան Նախարարաց ժողովոյ, Օգոստափառ Սուլթանն հրամայած է որ յիշեալ եռամեայ տրոց մէկ տարեկանը շնորհուի, եւ միւս երկու տարիներուն տուրքերը միայն վճարուին չորս տարուան մէջ՝ մէկ մէկ քառորդ բաժինով, եւ մեռեալներուն ու գաղթեալներուն բաժինները ջնջելով։ Կայսերական այս շնորհը դատական ու կրօնական պաշտօնատունէն գրով հաղորդուած է Պատրիարքարանի, եւ անտի ալ յատուկ շրջաբերականով՝ Առաջնորդարանաց։

— Իզմիրի Առաջնորդ Սրբազանը՝ Գոնեայի Ագշէհր քաղաքը պիտի երթայ, տեղւոյն եկեղեցին օծելու համար, որ թէպէտ 30 տարիէ ի վեր շինուած է, բայց դեռ օծուած չէ եղեր։

— Սանիյէի երկրորդ աստիճանի տրուեցաւ՝ Սարուխանի վարչական ժողովոյ անդամներէն Աւետիս էֆէնտիի, չորրորդ աստիճանի Մէճիտիյէ՝ ճարտարապետ Գէորգ ու Ներսէս և Ցարութիւնեան Գրիգոր, և հինգերորդ աստիճանի՝ Էտիրնէի ծանօթ վաճառականներէն Աստուրեան Կարապետ էֆէնտիներու։

— Համէական ազգայնոց Ս. Պատրիարքը, հինգշաբթի, վեց եպիսկոպոսաց, քանի մը վարդապետաց, գործակատարին ու բարապանաց հետ, 10—12 կառքերով, Պէնտլեր ըսուած զբօսավայրը գնացին, եւ փառաւոր խնճոյք մը տուին՝ մայրաքաղաքս մեկնելու վրայ եղող եպիսկոպոսաց։

— Արմաշի Դպրեվանուց փոխվանահայր Գեր. Տ. Եղիշէ եպիսկոպոս Դուրեան՝ մայրաքաղաքս եկաւ այս շաբթու։

—Դարդանէլի Հայ կանայք՝ 10—20—40 փարայի հանգանակութեամբ յաջողեր են 8000 ղրշի գումար մը հաւաքել, տեղւոյն ազգային գերեզմանատան շուրջը որմափակելու համար։ Ի՞նչ եղաւ՝ Կ. Պոլսոյ Պալըգլըի ազգային գերեզմանատունը կղկղանքէ, ապականութենէ եւ ցփութիւններէ մաքրելու համար՝ վերջերս, Երուսաղեմայ պատրիարքական Գեր. Փոխանորդ Սրբազանին նախագահութեամբ կազմուած յանձնաժողովը՝ Տակաւին երկու օր առաջ լսեցինք թէ Երուսաղեմայ հանգուցեալ պատրիարքական փոխանորդ Տ. Սիմէոն Սրբազանի նորաշէն շիրիմին մէկ կողմը ջախջախուեր է, եւ շուրջը՝ կղկղանօք լցուած է։ Այսպէ՛ս տարիներէ ի վեր, մեր Նախնեաց, ամէ՛ն աստիճաններէ Նախնեաց գերեզմանները, շիրիմները, դամբանները, ամէն օր ոտնակոխ կ՚ըլլան, կը ջախջախին, կը նախատուին, կ՚ապականուին...։ Մե՛ծ ամօթ է մեզ՝ տակաւին անհոգ ու անտարբեր մնալը....

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Երէկ, ուրբաթ օրը, աղօթից հանդէսէն ետքը, մայրաքաղաքիս աւետարանական դեսպանը Օգոստ.

Սուլթանին ներկայանալու պատիւ ունեցաւ։

—Եգիպտոսի Բարձր. Խտիվին մեծ մայրը, երէկ առաւօտ մայրաքաղաքս եկաւ Մահրուսէ շոգենաւով։ Օգոստ. Սուլթանին կողմանէ՝ պալատան ներքինապետ ու Սէր-Միւսահիպն (սենտ-խօսակից) շոգենաւը գացին բարեւելու, եւ շոգենաւն Պէշիկթաշի առջեւ հասնելուն պէս՝ հանդիսական դրօշակներով զարդարուեցաւ, եւ եգիպտական զինուորք շարուեցան ի ցոյց մեծարանաց։ Ապա շոգենաւը գնաց խարսխեց Պէպէքի եգիպտական ապարանքին առջեւ, և խտիւուհին ելաւ ապարանքը։

—Կայսերական կառավարութիւնը որոշեր է՝ Եէմէնի նահանգին մէջ շրջաբերող «բէալ» դրամները վերցունել, եւ մեճիտիյէ դրամներ հանել ի շրջաբերութիւն։ «Բէալ»ին հատը 8—9 ղրշ կ'արժէ, եւ 3—400 հազար լիրայի չափ կայ եղեր։

—Պէշիկթաշի ոստիկանապետ Հասան փաշա, որ՝ քանի մ'օր առաջ անձնական տկարութեան պատճառաւ պաշտօնին գլուխը չէր գտնուեր, առողջացած ըլլալով՝ երէկ ուրբաթու աղօթից հանդէսին ներկայ գտնուեցաւ։ Տկարութեան օրերը, Նորին Վեհափառութեան կողմանէ պալատականներ այցելեցին եւ որպիսութիւնը հարցուցին։

— Մայրաքաղաքիս ռուսական դեսպանը՝ որ բացակայ էր, առաջիկայ երկուշաբթի կուգայ։

— Թրանսվալի մայրաքաղաքին գրաւման առթիւ, մայրաքաղաքիս մէջ անգղիացիք մեծ պարահանդէս մը կատարեցին, եւ բոլոր նշանաւոր անգղիացիք ներկայ գտնուեցան։

—Ադհիսարի բանտէն քանի մը հոգի փախչիլ յաջողեր են, բանտին պատը ծակելով, եւ ժանտարմաներ ղրկուեր են բռնելու համար։

— Օգոստ. Սուլթանին կողմանէ՝ երէկ միս, հաց ու դրամ բաժնուեցաւ Կ. Պոլսոյ Ճէրահ-Փաշա եւ Պայրամ-Փաշա թաղերու կրօնական ուսանողաց ու աղքատաց։

—Կայսերական բժշկական վարժարանէն յատկապէս յանձնաժողով մը Գասթամունի ղրկուած է՝ նահանգին մէջ տեսնուած գաղղիական ախտին ճարակումն արգիլող բժշկական միջոցներ ի գործ դնելու պաշտօնով։

— Խտիւէի կուսակալութիւնը՝ մանչ ու աղջիկ տղայոց յատուկ որբանոց մը պիտի բանայ, Օգոստ. Սուլթանին գահակալութեան 25րդ տարեդարձի օրը։

—Իզմիրի մէջ ժանտախտէ հիւանդացեալ երկու անձինք բոլորովին առողջացած ըլլալով՝ առողջապահական ժողովը որոշեր է տասնօրեայ քարանթինան 24 ժամու իջեցունել առաջիկայ երեքշաբթի, եթէ մինչեւ նոյն օրը նոր դէպք մը չպատահի։ Այս որոշումն ալ կը հաստատէ թէ՝ Իզմիրի մէջ տեսնուած հիւանդութիւնը այնչափ երկիւղալի չէր։

— Ասիր գաւառի Ճէպէլ-Հավայի բնակիչք՝ որ տուրք վճարել չեն ուզեր եւ յորդորանաց կ'անսաստեն եղեր, զինու զօրութեամբ ի հնազանդութիւն բերուեր են։ Ումաբէլ-Ալիյն բռնած Պէտէվիներն ալ՝ որ ի վաղուց հետէ ըմբոստ վիճակի մէջ կը գտնուէին, զինու զօրութեամբ զգաստացած են, կ'ըսեն Թուրք լրագիրք։

—Շիրքէթը Խայրիյէ՝ մայրաքաղաքիս շոգենաւային ընկերութիւնը՝ որ չկրցաւ անցեալ երկու տարիներու համար շահաբաժին տալ բաժանորդաց, այս տարի պիտի կրնայ տալ։

— Ի պաշտօնէ կը ծանուցուի թէ՝ հանգստաթոշակի եւ անպաշտօններու թոշակի տոմսակները՝ առաջիկայ երկուշաբթի պիտի սկսին տալ Մայիս ամսաթոշակը։

—Պիղա գաւառի Էղինէ գիւղաքաղաքի մէջ, Խալիլ էֆէնտի անուն մէկուն տունը կայծակ իյնալով՝ զոքանչին մահուան պատճառ եղեր է։

— Օգոստ. Սուլթանը շնորհաւորութեան հեռագիր ուղղեց Ցունաստանի գահաժառանգ իշխանին, անոր անուան տարեդարձին առթիւ։

— Մաքսային նոր սակագնոց գործադրութիւնն սկսաւ հինգշաբթի։

— Կայսերական հրաման ելած է՝ կառավարութեան պաշտօնէից Մայիս ամսաթոշակը Յունիսի 5ին վճարելու համար։

— Պօսնայէ 187 մահմետականք մայրաքաղաքս եկան եւ Էնկիւրիի կողմերը ղրկուեցան՝ կայսերական անձնական գանձէն վճարուելով անոնց ուղեւորութեան եւ այլ ծախքերը։

— Մխախոտի Րէժիի տնօրէնութենէ հրաժարեցաւ Պ. Ֆարնէթթի, եւ Րէժիի վարչական ժողովն 100 լիրա ամսաթոշակ որոշեց անոր համար։

— Վանայ երեւելիներէն՝ քաղաքապետութեան նախորդ նախագահ Հիւսէյին փաշայի համար 1000 ղրշ ամսաթոշակ որոշուեցաւ։

— Մայրաքաղաքիս գերմանական դեսպանն ու դեսպանուհին՝ ի Պէրլին, եւ պարսիկ դեսպանն ի Փարիզ ուղեւորեցան։

— Թղթատարութեան բարեկարգութեանց յանձնաժողովոյ առաջարկութեամբ, Օգոստ. Սուլթանն հրամայած է որ առ այժմ երկաթուղեաց եւ ծովեզերաց մօտ տեղերու համար «mandat-poste» գործողութիւն կատարուի. այսինքն՝ դրամը նամակատան յանձնուի, փոխանակագիր մը առնուի, եւ այդ գրով գանձէ՝ դրամը որու որ ուղղեալ է։ 100 ղրշի համար 20 փարայ վարձ պիտի առնուի, եւ մինչեւ 2000 ղրշ չափաւոր յաւելուածով։ Այս տնօրինութեան շնորհիւ՝ մեծ դիւրութիւն պիտի վայելեն յիշեալ տեղերու բնակիչք։

—Գարատաղի իշխանը՝ երկրորդ աստիճանի Տանիլօ պատուանշան ընծայեց Մալիւմաթ ու Սէրվէթ լրագրաց արտօնատէր Թահիր պէյի։

— Ելմոյից պաշտօնատան գլխաւոր քարտուղարի օգնական Խալիտ ու ներքին գործոց պաշտօնատան դիւանի սրբագրիչ Միւմթազ պէյերը Թոգատ կ'երթան՝ տեղւոյն պաշտօնէից ոմանց դէմ գրուած գանգատները քննելու համար։

— Կայսրորդի Ապտ իւլ Ռահիմ էֆէնտիի անուամբ, Ռահիմիյէ պիտի անուանուի՝ Ատանայի կողմը մահմետական գաղթականաց համար նորակազմ թաղը։

— Գաղթականաց յանձնաժողովն որոշեր է որ՝ ինչպէս Ռումանիայէ, նոյնպէս Պուլղարիայէ ի Թուրքիա գաղթել ուզող հրեաները չընդունուին։

— Ռումանիոյ ու Ցունաստանի գործարանատեարց ու վաճառականաց ո՛չ նուազ մտահոգութիւն պատճառած է՝ ի Թուրքիա ներածեալ վաճառքներուն մաքսային սակագնոց յաւելումն։ Ռումանիոյ կառավարութիւնը Բ. Դրան դիմեր է՝ իրաւախոհութեան համար։

— Գոնեայի կուսակալ Ֆերիտ փաշա՝ Թեմերը շրջագայիլ ելեր է, հանրային շինութիւնները փութացունելու, եւ տեղական գործոց ընթացքը քննելու համար։

— Օսմանեան դրամատան ընդհանուր տնօրէնը, տնօրէններէն մէկը եւ տնօրէնի օգնականը՝ չորեքշաբթի Բ. Դուռը գացին ելեւմտից նախարարին հետ։

— Հրամայուած է որ՝ առեւտրական ու հանրային, կրթական, հեռագրական ու թղթատարական պաշտօնատանց ամսաթոշակներն ալ՝ ուրիշ պաշտօնատանց ամսաթոշակաց հետ վճարուին։

—Կառավարութիւնը ստուգելով որ Կ. Պոլսոյ ու Բերայի կողմերը խոհարարաց, չաքարավաճառաց եւ այլ ուտելիք ու խմելիք վաճառողներուն մէջ գաղղիական ախտով ու թոքախտով վարակեալներ կը գտնուին, որոնց որ ամենքն ալ քննուին առողջապահական քննչաց կամ քաղաքապետական բժշկաց միջոցաւ ու վկայագիր տրուի, առանց վկայագրի գործածուած սպասաւորաց համար դրամական տուգանք առնուի խանութպաններէն, եւ վարակեալները ձրի դարմանուին հիւանդանոցներու մէջ։

—Անցեալ տարի, Մայիսի 25ին կիւրակէ օրը, Կ. Պոլիս Ճէմպէրլիթաշը բռնած տեղը սպանեալ Թաշճեան Արտաշի սպանիչ Հասան պինը Հաջօ՝ մահուան դատապարտեցաւ, ստուգուելով որ Արտաշը կողոպտելու կանխամտածութեամբ սպաննած է։

— Մոնիթէօր լրագրէ առնլով Թուրք լրագիրք՝ կը հրատարակեն թէ՝ սեղանաւոր Ցարութիւն Սարանճեան եռամեայ բերդարգելութեան դատապարտեցաւ, Իւսկիւտարի մէջ Միւսլիմէ հանըմի տունը երթալով առնելիքը ուզելու ատեն զանի անարգած (հագարէթ) ըլլալուն համար, որ հաստատուած է՝ յատկապէս պահել տրուած երկու ոստիկանաց վկայութեամբ։

—Տրապիզոնի մէջ՝ հնգամեայ աղջնան մը վրայ ժանտախտի նշաններ երեւելուն համար, առողջապահական միջոցներ ձեռք առնուեր են։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

Կ. Պոլիս, 3 Յունիս, 1900

Օսմանեան Քօնսօլիտէ . . .	24-38
Ռումէլի Երկաթուղի Ֆրանգ	113-50
Թրամուէյ . . . . Լ. Օ.	870
Մէճիտիյէ	108- 5
Օսմանեան լիրան 100 դրուշին	
Մէթալիք	97-50
Հինգնոց	102-30
Վեցնոց	103½-
Ռուպլի թղթադրամ . .	8-58
Ռուսիոյ Բօլ.	90-
Գաղղիական լիրա . . .	87-17
Անգղիական »	110- 5
Գրմից	51-6

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

Ա.

ԱՐՈՒԱՐՁԱՆԻՆ ՏՂԱՆ 3 հատոր

Բ.

ՀԱՆՐԱԿԱՌՔԻՆ ՈՃԻՐԸ 1 հատոր

Թարգմանութիւն Կ. Ս. Իւբիւճեանի

Խիստ հետաքրքրաշարժ, գրաւիչ և միանգամայն բարոյացուցիչ վէպեր։

Կը գտնուին ամէն գրավաճառաց քով։

Կեդրոնատեղին է Պաղտատլեան Գրատունը, Սուլթան Համամ թիւ 14։

Գին իւրաքանչիւր հատորին 5 ղրշ։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ

Լրագրոյս հետ բաժանորդութեան հաշիւ ունեցողներէ՝ վճարել անյապաղ։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

= Արդէն ծանուցուած է թէ՝ Հոլանտայի կառավարութիւնը Լահէյի մէջ միջազգային իրաւարարութեան ատեանի դիւան մը կը հաստատէ։ Արդ կ'ըսուի թէ՝ յիշեալ կառավարութիւնը տէրութիւններէն պահանջած է մասնակցիլ այդ դիւանի ծախուց, սակայն կը կարծուի թէ տէրութիւնք պիտի հաճին վճարել երկու տարի նաքը, երբ փորձով ստուգուի ամբողջ ծախուց գումարը։ Մինչեւ այն ատեն, առաւելն՝ 1000 ֆիօրին ծախք պիտի ըլլայ եղեր։

= Փարիզի Արուեստահանդէսին մէջ՝ անցեալ շաբթու հրդեհի դէպք մը պատահեր է, բայց շուտով առաջքն առեր են, եւ մեծ վնաս չէ եղեր։

= Եւրոպիոյ մէջ խահուէին գինը աւելցեր է 2 ֆրանքի չափ։

= Անցեալները Իզմիրի մէջ վախճանեալ Թապաքի անուն հելլենացին, որ տեղւոյն յունական հաստատութեանց համար հինգ-վեց հազար լիրա կտակած էր, Ցունաստանի ծովային պաշտօնատան համար ալ 2000 լիրայ կտակած ըլլալով՝ կտակակատարք վճարեր են։

= Մակարայի մէջ (Ցունաստան) յորդահոս անձրեւի ատեն Սթավրաքի անուն մէկու մը տունը կայծակ իյնալով մեռեր են ամբողջ ընտանիքը, 6 հոգի։ Առագաստանաւու մը մէջ ալ կայծակէ զարնուեր մեռեր է նաւապետը։

= Պետրսպուրկէ կը ծանուցանեն թէ՝ ծովային պաշտօնատան ընդարձակ մթերանոցներուն մէջ հրդեհ պատահելով՝ բազում վնաս եղաւ, եւ բոցերը շատ հեռուներէ տեսնուեցան։

= Ամերիկայի Սէն-Լուի քաղաքի քանի մը թաղերու մէջ՝ գործադուլ ընող խումբը հանրակառքերը քարկոծեր, այդ խռովութեան ատեն բազմաթիւ մարդիկ վիրաւորուեր, 7 հոգի մեռեր ու երկու կառք ջարդակոտոր եղեր են։ Երեք կանայք երկամեայ բանտարկութեան դատապարտուեր են, հանրակառքի մը մէջ քանի մը կանանց վրայ յարձակելով՝ զանոնք բոլորովին մերկացնելնուն համար։

= Պելճիոյ մէջ Տօմս անուն զբօսարանապետ մը կիւրակէ գիշեր մը ուշ մնացած ըլլալով՝ կինը երեք զաւակները քնոյ մէջ ձգեր, եւ ամուսնոյն ետեւէն գացեր է։ Այր ու կին դեռ չդարձած՝ տանը մէջ հրդեհ պատահեր, եւ մինչեւ որ շրջանկիրք հասեր են, խեղճ տղայքը մոխիր դարձեր են։

= Հունգարիոյ Պանդալվա գիւղի բնիկներէն Ալէքսանդր Պանհիտի անուն հարուստ երիտասարդ մը՝ չափազանց նախանձոտ՝ մանկամարդ ու գեղանի կնոջն հետ, տօնի մը առթիւ գիւղին երիտասարդաց կազմած պարահանդէսին կ'երթայ, եւ մինչդեռ կինը հօրը հետ կըրուխումի կը սկսի, իսկոյն կ'առնու կը տանի պարասրահը. անդ տեսնելով որ կինը պարողներուն մէկուն թեւէն կ'ելնէ, միւսին թեւը կը մտնէ, սաստիկ կը յուզուի եւ կնոջը կը հրամայէ պարը թողուլ, քովը գալ. սակայն պարողները չեն թողուր կինը։ Պանհիտի այն ատեն լռութիւն կը պահէ, սակայն երբ կնոջն հետ տուն կը վերադառնայ, ձայնը կը բարձրացունէ կատաղաբար, եւ խոշոր բիրով մը չարաչար կը սպաննէ կինը։

= Աղեքսանդրիոյ մէջ շոգեկառաց արկածէ մը վիրաւորեալ օրիորդ Նօժէնի եւ Թէվֆիգ ու Մէհմէտ՝ տեղւոյն խառն դատարանին դիմելով, փոխարինութիւն պահանջեր են ընկերութենէն։ Առաջինը՝ 200 լիրա, միւս երկուքն՝ 300 ական լիրա։ բայց դատարանը՝ առաջնոյն համար՝ 10, երկրորդին համար՝15, երրորդին համար 8 լիրա վճռեր է՝ ընկերութենէն վճարելի։

= Լոնտոնի մէջ ու Փարիզի կողմերը՝ վերջին օրերս սաստիկ ջերմութիւն եղած է։ Ի Լոնտոն զինուորական մարզանաց ատեն 300ի չափ զինուորք օդին սաստկութեան պատճառաւ հիւանդացեր եւ մէկ քանին հիւանդանոցին մէջ մեռեր են։

= Բաթրասի մէջ (Ցունաստան), մօտերս տեղացած յորդառատ անձրեւները՝ շատ վնասեր են խաղողի բերքին։

= Անգղիացւոց գրաւած Օրանժի երկիրն, այսուհետեւ պիտի ըսուի «Գաղթականութիւն Օրանժ գետի»։ Թրանսվալի համար ալ զանազան անուններ կ'առաջարկեն անգղիական լրագիրք. ոմանք՝ գաղթականութեանց նախարար Մ. Չէմպըրլէնի անունը. այլք՝ անգղիական բանակին ընդհանուր հրամանատար Ռօպէրթսի անունը. ուրիշները՝ Թագուհւոյն անունը՝ Վիքթօրիա, որ արդէն դրուած է բազում քաղաքաց ու գետոց վրայ։

= Հնդկաստանի ահաւոր սովը տակաւին կը շարունակէ։ Անգլիոյ կառավարութեան ու ժողովրդեան նպաստները անբաւական են՝ միլիոնաւոր սովելոց համար։ Ուրիշ երկիրներէ ալ նպաստներ կը տրուին։

= Միացեալ Նահանգաց անուանի միլիոնատէրներէն Պ. Գուլի եւ Պ. Պրուգնիս՝ 60 միլիոն ֆրանք նուիրեր են Վաշինկթընի համալսարանի համար, որ Ամերիկայի գիտական հաստատութեանց հնագոյնն է, 1856ին հիմնուած, եւ նոր նուիրուած գումարին շնորհիւ ի հարկէ աւելի պիտի ընդարձակի։

= Ամերիկեան Պորտ ընկերութեան բազմամեայ նախագահ Տոքթօր Սթօրս մեռաւ այս օրերս, որ Ամերիկայի պերճախօս քարոզչաց պարագլուխը կը համարուէր։ 78 տարեկան էր։

= Փարիզի Արուեստահանդէսին այցելուաց թիւն՝ 8 միլիոնը անցած է մինչեւ Ցունիս 4 (ը. լ)։ Անցեալ կիւրակէ այցելեր են 500 հազար հոգի. նոյնչափ՝ երկուշաբթի։ Շուէտի Օսկար թագաւորը՝ Արուեստահանդէսը այցելող օտար վեհապետաց առաջինն եղած է։ Այս առաջնութեան համար հաճոյք կը զգամ, ըսեր է թագաւորը։

= Հարաւային Աֆրիկէի պատերազմը վերջացեալ չհամարողներ կան դեռ եւս, Պօէրներու վերագրեալ յաղթութեանց լուրերու վրայ, որ վերջին օրերս կը հրատարակուին։ Սակայն ընդհանրապէս համոզում գոյացած է թէ՝ այլեւս անկարելի է երկու փոքրիկ հանրապետութիւններու վերականգնումն, եւ երկրին խորերն ու բարձրերը ապաստանեալ երկու նախարարք ո՛րչափ ալ մինչեւ վերջին շունչ դիմադրել ուխտած ալ ըլլան, որչափ ալ իրենց հետ ունենան այդպէս ուխտեալ Պօէրներու խումբեր, չեն կրնար յաղթահարել անգղիական ահագին զօրութիւնը։ Եւ ահա այս անկարելիութիւնն է,

որ ի նկատի առնելով Միացեալ Նահանգաց հանրապետութիւնը, այս օրերս դարձեալ խորհուրդ ու խրատ կուտայ Պօէրններուն առաջնորդաց՝ ուղղակի Անգղիոյ դիմել և անոր հետ խրատախոհութեամբ հաստատել նոր դիրք մը, նոր վիճակ մը։

= Չինաստանի վրայ վերջին օրերս բովանդակ աշխարհի ուշադրութիւնը դարձած է։ Ամբողջ երկիրն վեր ի վայր եղած է։ կասկածներ կան թէ՝ կայսրն, կայսրուհին ու ամառգանին թէպէտ ի վերին երեսս դժգոհութիւն կը յայտնեն Պօքսըր ըսուած խռովարարաց ասպատակութեանց, հրձգութեանց, աւարառութեանց ու արիւնհեղութեանց համար, սակայն ի ծածուկ կը թելադրեն, օտարազգիները երկրէն արտաքսելու դիտմամբ։ Եւրոպական տէրութիւններն, ընդ որս՝ Միացեալ Նահանգաց հանրապետութիւնը՝ արդէն զօրք հանած Բէքին զրկած են, եւ լուրեր կան թէ՝ Ռուսիա բիւրաւոր խաղախներ ալ կը զրկէ, առանց երբէք կարեւորութիւն տալու Ճարոնի կառավարութեան պաշտօնէից ու ժողովրդեան դըժդոհութեան ու յուզման, եւ արդարեւ՝ ինչպէս ընդհանրապէս կը կարծուի, Ճարոն վերջին ժամանակներս որչափ ալ զօրացած ըլլայ եւ բաւական հուժկու բանակի ու նաւատորմիղի տէր, չկրնար ելնել Ռուսիոյ դէմ, եւ եթէ յանդգնի մեծամեծ վնասուց կ'ենթարկի, ինչպէս Չինաստան կը վնասուի արդ՝ անխոհեմաբար աքացել ուզելով ընդդէմ խթանի ահաւոր զօրութեան Եւրոպիոյ։

= Ցունաստանի ներքին գործոց պաշտօնատունը՝ 300 սնտուկ քարիւղ զրկեր է Թեսալիոյ կողմերն յերեւան ելած մարախները ջնջելու համար։

= Ցունաստանի թագուհին՝ անցեալ շաբաթ օր Պետրպուրկ հասեր, եւ կայսերական ազգատոհմին կողմանէ մեծաւ յարգանօք ու համակրանօք ընդունուեր է։

= Ռումանիոյ կառավարութիւնը՝ Ռումանիայէ գաղթող հրէից արգիլեր է՝ հետիոտն սահմանագլուխը երթալ, եւ որոշեր է ձրի տոմս տալ երկաթուղիով ուղեւորութեան համար։

= Ռուսիոյ Բէսթօվաթդա գիւղի մէջ կայծակէ հրդեհ պատահելով, 67 տուն, վեցամեայ տղայ մը բոցերուն ճարակ եղեր, անասունք կոտորեր եւ երկրագործական բերքերը ոչնչացեր են։

= Գերմանիոյ ազգային ժողովը, 103ի դէմ 201 քուէով ընդուներ է՝ ծովային զօրութեան յաւելման ծրագիրը, որ կառավարութեան կողմանէ մատուցեալ էր, եւ կայսրը կը փափաքէր որ ընդունուի խորհրդարանէն՝ իբրեւ անհրաժեշտ ու ամենակարեւոր։

= Մարօքի (Ֆաս) կառավարութիւնն ու ժողովուրդը զայրացած են Գաղղիոյ ոտնձգութեանց դէմ։ Զինուորներ ու զինեալ ցեղեր կը յառաջանան գաղղիացւոց վրայ, և արդէն լուրեր կան թէ՝ ծանր կռիւներ եղած են։

= Օլէնպուրկի մեծ դուքսը մեռաւ, որ 1827ին ծնած էր։

= Ամերիկայի մէջ՝ օրիորդ Էլէն Կուլդ 3 միլիոն տոլար (600 հազար անգղիական լիրա) նուիրեր է Բոլէճի մը։

= Քանսասի (Ամերիկա) Մախմի անուն գիւղաքաղաքը ուժգին փոթորիկէ մը գրեթէ բնաջինջ եղեր է. բոլոր հունձքերը չքացեր, բազում մարդիկ մեռեր, եւ ճեպընթաց կառախումբը գծէն դուրս ելեր է։

= Եւրոպիոյ մէջ՝ այս օրերս ինկած են քարիւղին գիները։

= Մատրիտէ լուր եկած է թէ՝ Անգղիոյ կառավարութիւնը Սպանիոյ կառավարութենէն կը պահանջէ՝ իրեն վաճառել երկու կղզի, և թէ՝ Սպանիոյ արտաքին գործոց նախարարը մեծ տէրութեանց հաղորդած է Անգղիոյ այս պահանջքը։

= Անգղիական Հնդկաստանի կառավարութիւնը՝ 500 հազար լիրայի արծաթ գներ է դրամ կոխել տալու համար։

= Ցունաստանի թագաւորը՝ Ս. Փրկիչ պատուանշանի մեծ խաչը ընծայեր է Գերմանիոյ կայսեր երեք որդւոյն։

= Գերմանիոյ կայսրը՝ Ցունաստան զինուորական մարզիչներ զրկելու հաւանութիւն տուեր է, մինչդեռ քանի մը շաբաթ առաջ կ'ըսուէր թէ չէ հաւանած։

= Պուլղարիոյ իշխանութիւնը՝ տասնորդի տուրքը պելճիացի ընկերութեան մը վարձելով՝ կանխաւ բաւական գումար մը առացեր է։

= Եգիպտոսի իշխանութիւնը՝ Պէրլինի մէջ «նիքէլ»է մեծագումար դրամ կոխել կուտայ։

= Մոսկուայի մէջ, անցեալ ամիս, քանի մը անգամ ձիւնախառն փոթորիկ պատահեր, եւ փողոցները ձիւնով ծածկուեր են։

= Անգղիոյ հանգուցեալ նախարարապետ Պ. Կլատսթընի ամուսին տիկինը՝ որ հիւանդացած էր, հինգշաբթի մեռաւ։

= Փարիզի մեծ ձիարշաւը կատարուելով անցեալ կիւրակէ՝ ի ներկայութեան նախագահին, Շուէտի թագաւորին, դեսպանաց եւ բազմախուռն ժողովրդեան, առաջին պարգեւն՝ 250 հազար ֆրանք՝ Սէմէնդրիա անուն ձիուն համար տրուեր է։

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼՔ

Ամերիկայի երկաթուղեաց ննջակառքերուն շատերը՝ կատարելութեան կողմանէ չա՛տ գերազանց են եւրոպականներէ, եւ այս վերջիններն անոնց հետ բաղդատմամբ՝ եղնասայլեր կը համարուին։ Ամերիկեաններուն մէջ կան ամէն ինչ որ պէտք է ուղեւորաց հանգստին, ճաշակին ու զբօսանքին համար։ Սրահին պատուհանները գետնի հաւասար են, որով ուղեւորն, տեղէն առանց երբէք շարժելու, կրնայ դիտել ամէն կողմ. ուրիշ սրահի մը մէջ թատերական ու զանազան գերասաններ ու նուագախումբ կան. կառքին մէկ կողմը ծխախոտ գործածողներու յատուկ տեղ. ճաշարան՝ ամէն տեսակ ուտելիքով ու խմելիքով. տեղ մը՝ գիր գրել ուզողներու համար. մատենադարան՝ 125 նորատիպ գրքերով. արդուզարդի տեղ՝ արանց ու կանանց համար. լոգարան, ածիլուելու տեղ եւ սափրիչ մը։

—Ճարոնի մէջ կանայք սկսած են՝ բոլորովին արանց յատուկ պաշտօններ ու գործեր ալ ստանձնել։ Մինչեւ ցարդ թղթակալութիւն, թղթատարութիւն, ակնաբուժութիւն, յախճապակի գործարանաց մէջ նկարչութիւն միայն կ'ընէին. այժմ փաստաբանութիւն, բժշկութիւն, վաճառականութիւն, ձկնորսութիւն ալ կ'ընեն. շոգենաւուց մէջ ածուխ կը կրեն, սալայատակներ կը յարդարեն. եւ կան շատ կիներ, որ՝ իբրեւ լուղորդ՝ ծովուն յատակները կ'իջնեն խուզարկութեան համար, եւ ազատարարի պաշտօն ալ կը վարեն։

—Վիճակագրեր են թէ՝ Անգղիոյ մէջ կանայք 500 հազարի չափ աւելի են այրերէն, իսկ անգղիական գաղթականութեանց մէջ՝ ընդհակառակն, արանց թիւն այդչափ աւելի է։

—Հռոմայ մէջ մօտերս գումարուած գիտական համաժողովոյ մէջ՝ առողջաբանք խօսելով կանանց երկայն քղանցքներով զգեստներուն վնասակարութեան վրայ, որոշեր են արգիլել։ Փորձեր են յառկապէս թէ՝ երկայն քղանցքներով չրջազգեստները հիւծախտի, ժանտատենդի եւ այլ գժնդակ ախտից ու հիւանդութեանց միքրոպներ փողոցներէ կը հաւաքեն կը տանին տուն…։

—Պելճիոյ մէջ, քանի մը տեղ, անցեալ շաբթու, թեւաւոր խոշոր միջատներ՝ հարիւր հազարներով թափեր են, եւ Պրիւսէլի մէջ տղայք թիթեռնիկի ցանցերով հաւաքեր զբօսանք ըրեր են։

—Ռուսիոյ մէջ վիճակարկութեամբ ամուսնանալու վաղեմի սովորութիւն մը կայ։ Երեք ամիսն անգամ մը, մանկամարդ օրիորդ մը 5000 րուպլիի փոխարէն վիճակահանութեան կը դրուի. երբ 5000 երիտասարդք տոմսերը գնեն մէկմէկ րուպլիի, վիճակահանութեան գործողութիւնը կը կատարուի, եւ աղջիկը ո՛ր երիտասարդին որ վիճակի, նոյն երիտասարդին հետ կ'ամուսնանայ՝ 5000 րուպլին առնելով. իսկ եթէ չուզէ ամուսնանալ՝ դրամին կէսը երիտասարդին տալով, ուրիշի մը հետ ամուսնանալու ազատութիւն կ'ունենայ։

—Մարմնակազմութեան մասնագէտները կ'ըսեն թէ՝ այր մարդուն ուղեղը 1390 կրամ է միջին հաշուով. կատուին ուղեղը՝ 28, շունինը՝ 80, ոչխարինը՝ 120, առիւծինը՝ 250, կովինը՝ 500, ձիունը՝ 650, եւ փղինը՝ 4600։

—Ցունաստան, 1898ին, 33 միլիոն 890 հազար օխայ ձիթապտուղի բերք ունեցեր, եւ մեծ մասն ի Թուրքիա վաճառեր է։ Երկրին գրեթէ առաջին և շահաբեր բերքն է։

—Բորթուկալի, Ալճերիոյ ու Միացեալ Նահանգաց մէջ՝ անցեալ ամիս արեւու խաւարումը դիտող աստղագէտք կը կարծեն թէ արեւը ելեքտրական անզին մեքենայ մ'է։ Այս խաւարումը դիտելու համար Բէլօմբքէ անուն գաղղիացի օրիորդ մը Փարիզէ օդապարիկով մինչեւ 3500 մեթր վեր բարձրացաւ։ Երկու գաղղիացի կանայք ալ իրենց ամուսնոյն ընկերացան խաւարումը դիտելու գործողութեան մէջ՝ ի Թուլուզ եւ ի Սպանիա։

—Ճարոնի կառավարութեան ծովային զօրութիւնը՝ առ այժմ 50 մեծ ու փոքր զանազան մարտանաւերէ կը բաղկանայ, և հաւասար է՝ Մայրագոյն Արեւելից մէջ երեք մեծ տէրութեանց ունեցած ծովային զօրութեան։

—Տօնզան անուն ամերիկացի հաստաւոր աղջիկ մը՝ որ 20 տարիէ ի վեր Փարիզի մէջ կ'ապրի, շուները շատ կը սիրէ եւ անոնց կորստեան վրայ չափազանց կը տխրի եղեր. վերջերս առած մէկ շունը կորսնցուցած չան չափ կըրթել չկրնալուն համար չարաչար տխրելով, զանի ընկերի մը տուեր, հարստութիւնն ալ ազգականացը բաժներ, եւ անցեալները թաղել տուած չան գերեզմանին վրայ գացեր ինքզինքն սպաններ է բէվօլվէրով։

—Այս տարի ալ, ըստ վաղեմի սովորութեան՝ Ցունիսի առաջին շաբաթ ու կիւրակէ օրերը Փարիզի Պուլօնիը անտառին մէջ ծաղկահանդէս եղաւ՝ անձնուրեւէր հայրենակցաց ընտանեաց նպաստելու համար։

—Անցեալ տարի, 150 միլիոն ֆրանքի ոսկի հանուեր է Քլօնտայքի ոսկեհանքերէն։

—Հոլանտայի տիկնայք՝ եւրոպական ու ամերիկեան լրագրաց միջոցաւ տիկնայց հրաւէր կ'ուղղեն՝ Եւրոպիոյ ու Ամերիկայի վեհապետներէն զինընկեցութիւն խնդրող հանրագրեր ստորագրելու համար։

—Ամերիկացի միլիոնատէր Պ. Ճէյմս Պրաուն Բօթթէր՝ այս օրերս յաջողեր է ամուսնաթողութեան վճիռ առնել։ Կինը՝ Լոնտոնի նշանաւոր դերասանուհիներէն՝ ամուսնոյն պահանջմանց հակառակ՝ կը շարունակէր դերասանութիւնը եւ 12 տարիէ ի վեր ամուսինէն բաժանուած կ'ապրէր։

—Ռուսիոյ մէջ՝ գիւղացի մը, Բաքինկօ անուն՝ իր մեղքերը քաւելու դիտմամբ, տանը բակին մէջ փոս մը բացեր, ձող մը անկեր, անոր շուրջը յարդ ու տաշեղ դրեր վառեր եւ ինքզինքը փայտին կապեր է։ Ընտանիքը իմացեր, կրակէն դուրս քաշեր, հիւանդանոց տարեր են սաստիկանութեան միջոցաւ, բայց արդէն կիսովին այրած ըլլալով՝ հիւանդանոցին մէջ չարաչար մեռեր է քանի մը ժամ ետքը։

—Պաշտօնական տեղեկագրէ մը կ'իմացուի թէ՝ Ռուսաստանի մէջ 46000 բնակչաց համար մէկ գրավաճառի խանութ կայ, իսկ 1000 բնակչաց համար՝ մէկ գինետուն։

—Ռուսիոյ մէջ՝ 11 տարեկան պատանի մը հրացանով հայրը սպաններ, անոր ժամացոյցն առեր մամուլ տարեր, և հարցաքննութեան ատեն խոստովաներ է թէ՝ մամուլ խրատով գործած է այդ մեծ ոճիրը։

—Հունգարիոյ մէջ սպասուհի աղջիկ մը բռնուեր է այս օրերս, որ այլ եւ այլ տեղեր հրձգութիւն ընելով մեծամեծ վնասուց պատճառ եղեր է, եւ հրձգութենէ հաճոյք կը զգայ եղեր…։

—Իզմիրցի երկու ձկնորսք մեծ ձուկ մը բռներ են՝ 500 օխայ ծանրութեամբ։ Փորը ճեղքելով տեսեր են մարդու մը գլուխ ու երկու ձեռք, ութական օխայ կշռող վեց ձուկ եւ այլ զանազան ձուկեր։

ԳԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ
Գործնական եւ Արհեստական
ԻՐԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ
Կենդանական, բուսային եւ հանքային Արտադրութեանց
Ցօրինեց
Կ. Ս. ՏԷՄԻՐՃԵԱՆ

Կը ծախուի բոլոր գրավաճառաց խանութները։

Տարրական դասընթացք	3	ղր.
Միջին դաս. Ա. մաս	4	»
» » Բ. »	5	»

ՔՈՒՆ ՉՈՒՆԵՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

ԱՆՔՈՒՆՈՒԹԵՆԷ մաշած, նեհարդած անձերուն ԱՌՈՂՋԱՐԱՐ ՔՈՒՆ պարգեւելով անոնց կազմուածքը զօրացնելու, կիներու ԱՐԳԱՆԴԱԽՕՂՈՒԹԻՒՆԸ, ԴԻՒՐԱԳՐԳՌՈՒԹԻՒՆԸ, տղոց ՋՂԱՋԳՌՈՒԹԻՒՆԸ (հէվալէ) և ամէն հասակի յատուկ ՋՂԱՑԱՒՈՒԹԻՒՆՆ (նէվրալժի) ու ԲԱՆԴԱԳՈՒՇԱՆՔԸ (սաւրըգլամա) շուտով և հիմնապէս բուժելու միակ դարմանը ԺԷԼԻՆՕԻ ՕՇԱՐԱԿՆ է (Sirop Gelineau)։

ՔՈՒՆ ԲԵՐԵԼՈՒ ամենէն ազդեցիկ, ամենէն անվնաս և փորձուած դեղը ԺԷԼԻՆՕԻ ՕՇԱՐԱԿՆ է, որուն շնորհիւ կարճ ժամանակի մէջ կը բժշկուին ԴԻՒՐԱԳՐԳՌՈՒԹԻՒՆՆ ու ժանտատենդէ (հիւմմա) առաջ եկած ուղեղային հիւանդութիւնները։

ԿԱՊՈՅՏ ՀԱԶԸ բուժելու ամենէն ընտիր ու ազդեցիկ դեղը ԺԷԼԻՆՕԻ ՕՇԱՐԱԿՆ է, որ փոքրիկ հիւանդին առողջարար քուն պարգեւելով, գիշերները հազին սաստկանալը կ'արգիլէ ու տղուն զօրանալուն և ուժովնալուն կ'օգնէ։

Կը ծախուի ամէն դեղարաններու և մթերանոցներու մէջ։

15—26

ԲԱՂԴԱՒՈՐ ՄԱՅՐ ՄԸ

Նիհար, աղարուն, վատոյժ, հիւանդկախ տղաքն երբեք չէի սիրեր, միշտ կը փափաքէի գիրուկ, բոլորուլ, զուարթ, կայտառ տղայ մեծցնել։ Կատարելապէս համոզուած էի որ յապաղային ուժեղ, կայտառ և կորովի զաւակաց արժանանալու և զանոնք ամէն կարգի հիւանդութեանց դէմ պաշտպանելու համար, անհրաժեշտ էր տղայ հասակէն ուշադրութիւն ընել անոնց տրուելիք սնունդին։ Հետեւաբար, երբ մեր անդրանիկ զաւակը վեց ամսու եղաւ, հետամուտ եղայ ամէնէն լաւ սնունդը տալ անոր եւ բժշկի մը յանձնարարութեամբ սկսայ ՖՕՍՖԱԹԻՆ ՖԱԼԻԷՌով սնուցանել զայն։

Տղեկը մեծ ախորժակով կ'ուտէր այս ՖՕՍՖԱԹԻՆ ՖԱԼԻԷՌն եւ քանի ուտէր՝ կը գիրնար, կ'ուժովնար ու կը կայտառնար։ Այսպէս քանի մը ամիս անցնելէ վերջ, երբ ակռայ հանելու ժամանակն եկաւ, սկսանք մտահոգ ըլլալ, կարծելով որ մեր զաւակն ալ ուրիշ տղայոց յատուկ ակռայ հանելու ցաւերն ու փորհարութիւնը պիտի ունենայ. սակայն աղեկն առանց ո՛ և է հիւանդութեան ակռան հանեց խաղալով ցատկելով եւ շարունակեց աճիլ ու զօրանալ։

ՖՕՍՖԱԹԻՆ ՖԱԼԻԷՌով հինգ զաւակ մեծցուցի, երկուքն աղջիկ, երեքը մանչ. փա՛ռք Աստուծոյ, ամէնքն ալ 25—30 տարիքն հասան առանց բնաւ հիւանդանալու եւ քաջողջ երիտասարդներ եղան. հետեւաբար ի սրտէ կը յանձնարարեմ մայրերուն որ ՖՕՍՖԱԹԻՆ ՖԱԼԻԷՌով մեծցնեն իրենց զաւակները։

Փարիզ Պօնաբարթ փողոց Թ. 17
ՄԱՐԿՐԻԹ ԺԱՆՆԻ

ՖՕՍՖԱԹԻՆ ՖԱԼԻԷՌը կը ծախուի Կ. Պոլսոյ ու գաւառաց մեծ դեղարանաց ու դեղի մթերանոցաց մէջ։

25—26

PILULES HOLLOWAY

ԴԵՂԱՀԱՏՔ ՀՈԼԼՕՈՒԷԻ

Լեարդի, ստամոքսի և աղիքներու ամէն տեսակ անկարգութեանց համար խիստ ընտիր է սոյն դեղահատը, և ամէն ջղային տկարութեան, ուժաթափութեան և տըխրութեան համար. կը ջնջէ և անհետ կ'ընէ ամէն տեսակ անչափաւորութեանց հետքերը։ Սրտի և երիկամանց վրայ օգտակար ազդեցութիւն մը ունի. արիւնը մաքրելով՝ նորա խանգարեալ վիճակը կը կանոնաւորէ, և գրգռելով կենսական գործարանները կը զօրացնէ։ Իւր դեղականջմեծ ազդեցութեամբ սրտախառնութիւն, կծուութիւն, մաղձային հիւանդութիւններ, որովայնի մէջ լցուած կազեր, գլխցաւեր կը վանէ, մարսողութիւնը կը չափաւորէ, և մարմինը մաքրելով բոլոր այն աղտեղութիւններէ, որ շատ անգամ զանազան հիւանդութեանց սկզբնապատճառ կ'ըլլան, առողջ՝ ուժեղ և բնական դիրքը կզգենու։

ONCUENT HOLLOWAY

ՍՊԵՂԱՆԻ ՀՈԼԼՕՈՒԷԻ

Մորթային հիւանդութիւն եւ վէրք բուժելու մասին ունեցած պալսամական յատկութեանցը չի հաւասարիր բնաւ ուրիշ դեղ մը. հին կամ նոր թունաւոր վէրքեր, ուռեցք, քաղցկեղ (շիրփենճէ), սըրունից և ստեանց վէրքեր կա՛մ բոլորովին կ'անցնին և կամ կը լաւանան. օգտակար է նա և հարբուխի, հազի, սրտի բաբախման, մանաւանդ յօդացաւ (եհլ) ըսուած հիւանդութեան։ Իւր կազդուրիչ և զօրաւոր ազդեցութեամբը խոլ (սըրաճա) հիւանդութեան ապականիչ զօրութիւնը ի՛նչ աստիճան որ ըլլայ՝ կը դիմադրաւէ։

Այս դեղերուն գործածութեան եղանակը նշանակուած է իւրաքանչիւր տուփի վրայ, որ կը գտնուի ամէն դեղավաճառներու քով և մասնաւորապէս Պաղչէ-Գափու Թախանի կողմերը Պ. Գասապեանի դեղարանը, թիւ 7. կը ծախուի։

Աւելի առնել ուզողը կը հրաւիրուի առ հեղինակին տօքթէօր Հօլլօուէ, ի Լոնտոն Օքսֆօրտ փողոց թիւ 533։

ՏՆՕՐԷՆ ԵՒ ՏԷՐ
Հ. Ս. ԱԼԱՃԱՃԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՆՇԱՆ Կ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ
Կ. Պոլիս, Էսկի-Զապթիյէ ճատտէսի թ. 61